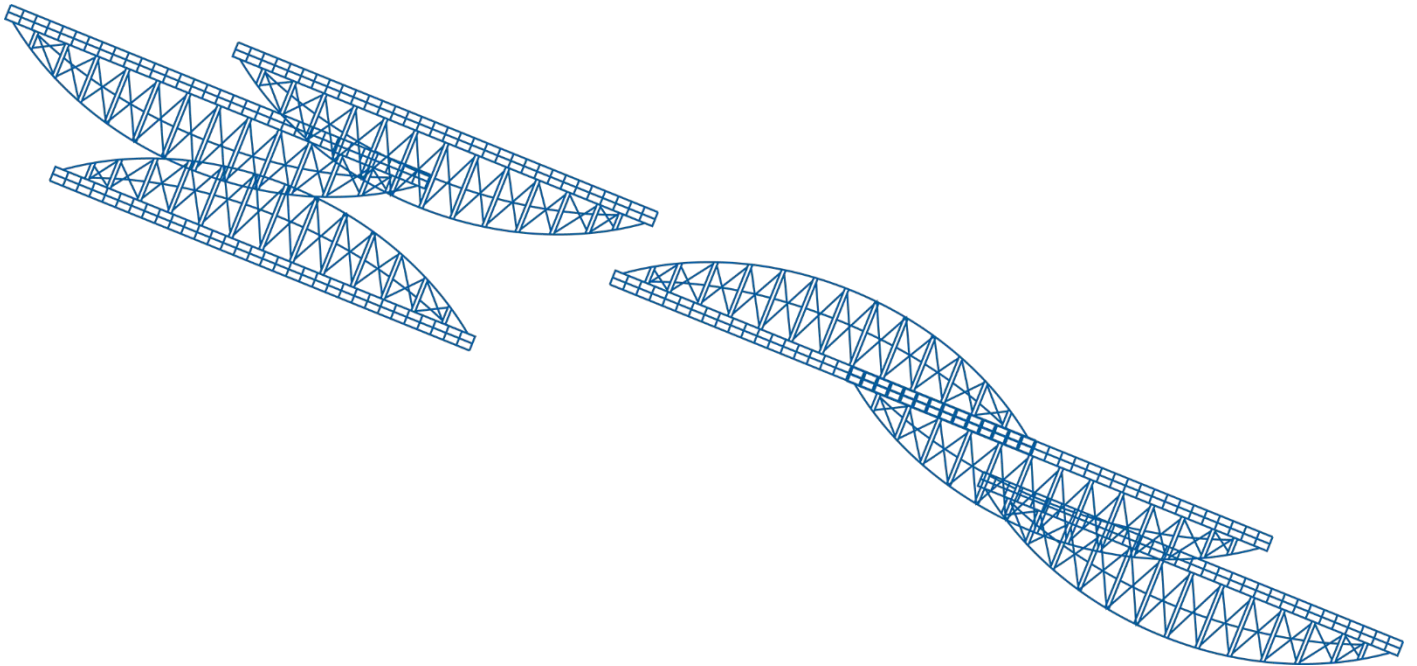




Ekonomiskt bistånd



Dokumenttyp Riktlinje	Diarienummer 2021-544-754	Fastställt Kommunstyrelsen § 11 2022-01-31
För revidering ansvarar IFO-chef	Uppföljning och tidplan	Dokumentet gäller Individ- och familjeomsorg
Dokumentet gäller till och med Tillsvidare		



Innehållsförteckning

1	Kommunstyrelsen.....	10
2	Sociala utskottet	10
3	Delegationsordning	10
4	Tillgänglighet	10
5	Hot och våld	11
6	Klagomål	11
7	Ekonomiskt bistånd Nordmalings kommun	11
7.1	Riktlinjernas syfte och tillämpning	11
7.1.1	Utgångspunkter för arbetet.....	11
7.1.2	Barnperspektivet.....	12
7.1.3	Barnkonsekvensanalys	12
7.1.4	Jämställdhet.....	13
7.1.5	Våld i nära relationer.....	13
7.1.6	Principer för handläggningen	13
7.1.7	Samverkan.....	14
7.1.8	Lagstiftning m.m.	14
8	Lex Sarah	14
9	Allmänt om uppdraget.....	15
9.1	Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd	15
9.2	Avslag på ansökan om försörjningsstöd.....	16
9.3	Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd.....	17
9.4	Nödprövning och akut bistånd	17
9.4.1	Personer som tillfälligt vistas i kommunen	18



9.4.2	Personer som söker asyl	18
9.5	Noggrannhet vid handläggningen	18
9.6	Förebygga felaktiga utbetalningar	19
10	Försörjningsstöd	20
10.1	Riksnorm	20
10.1.1	Förhöjning av normen	21
10.1.2	Reducerad norm	22
10.1.3	Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar	22
10.1.4	Merkostnader för umgänge med barn	22
10.2	Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad	23
10.2.1	Arbetsresor	23
10.2.2	Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	23
10.2.3	Avgift vid sjukhusvård	23
10.2.4	Sjukresor	23
11	Boendekostnader	23
11.1	Bostadens storlek	24
11.2	Skälig och godtagbar boendekostnad	24
11.3	Förändring av boendekostnaden	26
11.4	Boendekostnad vid kort- och långvarigt biståndsbehov	26
11.5	Bostadsrätt eller villa	27
11.6	Hemförsäkring	28
11.7	Hushållsel	28
11.8	Magasineringskostnad	28
11.9	Diskmaskin	28



11.10	Tvättmaskin.....	28
11.11	Flyttkostnader.....	29
11.12	Reparationskostnader	29
11.13	Hysesrätt 1:a hand	29
11.14	Andrahandskontrakt	29
11.15	Delad lägenhet och inneboende.....	30
11.16	Andra boendeformer	31
11.17	Ungdomars boende.....	31
11.18	Kvarboende vuxna barn	31
11.19	Boendekostnad under anstaltsvistelse	32
11.20	Boendekostnad under vård/ behandling på institution	32
11.20.1	Fickpengar.....	32
11.20.2	Egenavgift vid vård och behandling.....	32
11.20.3	Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende	33
12	Bistånd till livsföring i övrigt.....	33
12.1	Barnomsorg.....	33
12.2	Begravningskostnad	33
12.3	Fritidsaktiviteter för barn och ungdomar.....	34
12.4	Lägerverksamhet m.m. för barn	35
12.5	Färdtjänstavgift.....	35
12.6	Glasögon eller kontaktlinser.....	35
12.7	Hemtjänstavgift	35
12.8	Hemutrustning.....	36
12.9	Dator och internet.....	36



12.10	Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet.....	37
12.10.1	Behov av särskilda kläder eller skor.....	37
12.11	Läkarvård och medicinkostnad	37
12.12	Spädbarnsutrustning	38
12.13	Tekniska hjälpmedel	38
12.14	Telefonabonnemang	38
12.15	Resor	38
12.15.1	Utlandsvistelse	38
12.15.2	Rekreationsresor.....	38
12.15.3	Resa till begravning.....	39
12.15.4	Återföreningsresor.....	39
12.15.5	Resor i samband med umgänge med barn.....	39
13	Skulder	39
14	Tandvård	40
14.1.1	Akut tandvård.....	40
14.1.2	Nödvändig uppehållande tandvård.....	40
14.2	Juridiska kostnader och avgifter.....	41
14.2.1	Advokatkostnader.....	41
14.2.2	Avgifter	41
15	Olika gruppers rätt till försörjningsstöd	42
15.1	Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning.....	42
15.2	Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa.....	42
15.3	Arbetslösa med barn i barnomsorg.....	42
15.4	Arbetslösa med sociala och/eller medicinska hinder	42



15.5	Sjukskrivna.....	43
15.6	Personer med missbruksproblem.....	43
15.7	Personer med psykisk ohälsa.....	44
15.8	Vid uppsägning på egen begäran	44
15.9	Sammanfattat om socialtjänstens möjligheter att ställa krav	44
15.9.1	4 kap 1 § SoL	45
15.9.2	Kompetenshöjande insatser	45
15.9.3	Individuell utformning	46
15.10	Handläggning av bistånd till arbetslösa.....	46
15.11	Att stå till arbetsmarknadens förfogande.....	46
15.12	Samordningsteamet	47
15.13	Studerande.....	47
15.13.1	Vuxenstuderande	47
15.13.2	Grundvux.....	48
15.13.3	Svenska för invandrare (SFI)	48
15.13.4	Studerande som har familj.....	48
15.13.5	Studerande under studieuppehåll.....	48
15.13.6	Ungdomar under 21 år som går i skolan	49
15.13.7	Ensamkommande studerande ungdomar 18-21 år med uppehållstillstånd	49
15.13.8	Kurslitteratur	50
15.14	Personer 65 år och äldre	50
15.15	Företagare eller personer med fria yrken.....	50
15.16	Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	50
15.17	Utländska medborgare.....	51



15.17.1	Med uppehållstillstånd	51
15.17.2	Utan uppehållstillstånd.....	51
15.17.3	Asylsökande	52
15.18	EU-medborgare	52
15.18.1	Allmän orientering	52
15.18.2	EU-medborgares rätt till bistånd	53
15.18.3	Utredning och beslut gällande EU-medborgare	54
16	Anvisningar för handläggningen	55
16.1	Allmänt.....	55
16.1.1	Samhörighet	55
16.1.2	Försörjningshinder och ändamål	55
16.1.3	Överklagade beslut.....	55
16.2	Företrädare	56
16.2.1	Ombud.....	56
16.2.2	Anhörigbehörighet	56
16.2.3	God man/förvaltare	56
16.3	Ansökan.....	57
16.4	Tolk	57
16.5	Information.....	57
16.6	Dokumentation	58
16.6.1	Journalanteckningar	58
16.6.2	Individuell plan enligt SoL och HSL (SIP).....	58
16.7	Kontroller	59
16.7.1	Identitet och vistelse.....	60



16.7.2	Inkomster.....	60
16.7.3	Tillgångar	61
16.8	Inkomstberäkning.....	61
16.8.1	Beräkning av tid för kvalificering för jobbstimulans	61
16.8.2	Beräkning av tid med jobbstimulans	62
16.8.3	Beräkning av inkomster	62
16.8.4	Beräkning om den enskilde sparar av inkomsterna	63
16.8.5	Beräkning när det finns mer än en vuxen i hushållet	63
16.8.6	Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet.....	63
16.8.7	Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet.....	64
16.8.8	Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet	64
16.8.9	Överskjutande inkomst från tidigare månader	64
16.8.10	Arbetsinkomst för skolungdomar	65
16.9	Tillgångar	65
16.9.1	Bil.....	65
16.9.2	Fritidshus.....	66
16.9.3	Bankmedel, aktier, obligationer	66
16.9.4	Bosparande	66
16.9.5	Pensionssparande	66
16.9.6	Barns inkomster och tillgångar.....	66
16.10	Utgifter	67
16.11	Beslut som löper över flera månader.....	67
16.12	Hushållstyper.....	67
16.12.1	Sammanboende med hushållsgemenskap	67



16.12.2	Gifta men ej sammanboende	68
16.12.3	Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma	68
16.12.4	Underårig som bildat familj	68
16.12.5	Hushåll med underåriga barn	69
16.12.6	Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna	69
16.13	Avslagsbeslut och överklagande	69
16.13.1	Överklagan	69
16.14	Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd	70
16.14.1	Återsökning hos Försäkringskassan	70
16.14.2	Formella krav vid återsökning.....	70
16.14.3	Handläggning av återsökning.....	70
16.14.4	Återkrav enligt SoL.....	71
16.15	Förskott på förmån - återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL	72
16.16	Handläggning - förskott på förmån eller ersättning	73
16.17	Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL	73
16.18	Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning.....	73
16.19	Felaktig utbetalning - återkrav enligt 9 kap. 1 §.....	74
16.20	Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd	74
16.20.1	Ersättningstalan	75
16.21	Kraveftergift.....	76
16.22	Anmälan vid misstänkt bidragsbrott.....	76

1 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan och ansvarar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning. 2014 antog Nordmalings kommun en ny politisk organisation som innebar att facknämnderna socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden upphörde och ersattes med utskott under kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen är tillika socialnämnd och fullgör kommunens uppgifter enligt lagar och förordningar inom socialtjänsten och har ansvaret för individ- och familjeomsorgen.

2 Sociala utskottet

Kommunstyrelsens sociala utskotts uppgift är att bereda ärenden till kommunstyrelsen samt att ta beslut kring de ärenden som utskottet enligt delegationsordningen har rätt att besluta om. Inom sociala utskottet verksamhetsområde rymms Individ- och familjeomsorgen. Sociala utskottet har fastställda sammanträdesdagar, dessa ska socialsekreteraren känna till. Innan ett ärende lämnas till utskottet för beslut måste ett beslutsunderlag kommuniceras den enskilde, därefter överlämnas en kopia av beslutsunderlag till Sociala utskottet för beslut.

Originalhandlingar med underskrifter ska läggas i klientens akt. Underlagen som ska lämnas till Sociala utskottet lämnas i avsedd låda i arkivet och sammanställs av receptionen som också meddelar datum för inlämning. Beslutet från Sociala utskottet får inte kommuniceras med den enskilde förrän det justerade protokollet har kommit till handläggaren.

3 Delegationsordning

I delegationsordningen framgår det vilka beslut som fattas av vem. Beslutsfattare är socialsekreterare, IFO-chef, sociala utskottet samt kommunstyrelsens ordförande. En socialsekreterare är skyldig att kunna och följa delegationsordningen. Delegationsordningen hittas via Nordmalings kommuns intranät. Om ett beslut inte finns med i delegationsordningen är det enbart kommunstyrelsen som kan fatta beslut. Om det uppmärksammas att ett beslut fattas eller vid nya insatser, som bör stå i delegationsordningen meddelas detta till IFO-chef.

4 Tillgänglighet

Socialsekreterare är skyldiga att vara tillgänglig för sina klienter vid aktuell telefontid och via e-post eller e-tjänst. E-post är inte en säker kommunikationskanal och sekretessuppgifter ska därför inte skickas via e-post, så som namn, utredningar eller diskussioner med klienter.

Respektera telefontiderna och så långt det är möjligt ska inte annat planeras in på dessa tider. Socialsekreterare har även skyldighet att kontrollera sitt postfack regelbundet, helst dagligen. Vid kollegas sjukdom har de som är på arbetsplatsen skyldighet att kontrollera kollegans post och mail dagligen.

5 Hot och våld

För vidare information, se separat rutin för hot och våld.

6 Klagomål

Det är klientens rättighet att kunna lämna in ett klagomål på hur Socialtjänsten har hanterat ett ärende. Socialtjänsten har skyldighet att lämna ut eller ge information om var en klagomålsblankett kan hittas. Blanketterna finns på kommunens hemsida. Samtliga klagomål ska dokumenteras i journalen. Handläggaren ska även informera om möjligheten att lämna klagomål direkt till IVO. Klagomål som inkommer via IVO handläggs av IVO-chef och underlaget lämnas till Sociala Utskottet för information. Klagomål på enskild handläggare hänvisas till IVO-chef. Om journalister eller andra utomstående hör av sig i ett ärende hänvisar handläggaren till socialchefen. Handläggare ska inte uttala sig i enskilda ärenden. Informera IVO-chef.

7 Ekonomiskt bistånd Nordmalings kommun

7.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd är utformade enligt socialtjänstlagen och ska ge stöd och vägledning i det dagliga arbetet. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell bedömning alltid göras och om det föreligger särskilda skäl motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Vid en individuell bedömning ska den enskildes situation jämföras enligt likhetsprincipen med andra inom kommunen och vad som skiljer dem åt. De krav som ställs ska anpassas efter individens förmågor och förutsättningar.

Ny lagstiftning och rättsliga utslag i domstol finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna, men måste fortlöpande beaktas.

7.1.1 Utgångspunkter för arbetet

Enligt socialtjänstlagen är var och en i första hand skyldig att själv försöka tillgodose sina behov. Ekonomiskt bistånd ska endast vara en tillfällig hjälp och ska utformas på så sätt att det stärker den enskildes resurser till att leva ett självständigt liv. Grunden är att den enskilde ska arbeta och bidra till samhället. Den som är utan arbete och söker försörjningsstöd ska på ett strukturerat sätt erbjudas stöd i att söka arbete för att uppnå egen försörjning. Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till socialtjänstlagen framgår det att den nivån ska vara i linje med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. I lagen framgår vidare vilka levnadsomkostnader som

bedöms vara skäliga. Skälig levnadsnivå utöver riksnormen finns delvis angivet i lagen och i dessa riktlinjer. Ekonomiskt bistånd utöver riksnorm ska beviljas restriktivt.

7.1.2 Barnperspektivet

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. I biståndssökandehushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation särskilt uppmärksammas. Innan beslut fattas ska barnets bästa alltid beaktas och konsekvenserna för barnen ska övervägas. Detta övervägande ska finnas dokumenterat i ärendet. Det är alltid barnets föräldrar som har huvudansvaret för att säkerställa att barnet har sina behov tillgodosedda.

Att ta hänsyn till barnets bästa innebär att noga analysera vilka följder ett beslut kan få för barnet. I socialtjänstens utredningar som rör vuxna ska det alltid kartläggas om det finns barn med i bilden och hur barnet/barnen berörs. Det är viktigt att handläggaren ser på situationen både ur de vuxnas och ur barnets perspektiv, särskilt när det gäller familjer som har behov av ekonomiskt bistånd under en längre tid.

För att kunna följa upp hur barnperspektivet har beaktats måste det finnas skriftlig dokumentation som visar de överväganden som har gjorts och hur det har påverkat bedömningen i ärendet. Det är särskilt viktigt i de beslut som direkt rör barnet t.ex. bistånd till fritidsaktiviteter, kläder och utrustning till barnet och beslut som har stor påverkan på barnets situation t.ex. hyres- och elskulder. Att barnets bästa alltid beaktas, utreds och redovisas är inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas.

För att bedöma om ett beslut är förenligt med ett barnrättsperspektiv ska handläggaren utgå från barnkonventionens fyra huvudprinciper som säger att:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde,
- barns bästa ska beaktas vid varje beslut som rör barn,
- alla barn har rätt till liv och utveckling, samt
- alla barn har rätt att uttrycka sin mening och att få den respekterad.

7.1.3 Barnkonsekvensanalys

En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att först redovisa möjliga ställningstaganden som finns, t.ex. bifall eller avslag. Besluten jämförs sedan med artiklarna i barnkonventionen, vilka är barnets rättigheter som påverkas av besluten? En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att först redovisa möjliga ställningstaganden som finns, t.ex. bifall eller avslag. Besluten jämförs sedan med artiklarna i barnkonventionen,

vilka är barnets rättigheter som påverkas av besluten? Vilket beslut påverkas barnets rättigheter mest positivt eller negativt av? Hur påverkas barnet på kort – respektive lång sikt?

7.1.4 Jämställdhet

Att ha ett jämställdhetsperspektiv i arbetet med ekonomiskt bistånd handlar bland annat om att uppmärksamma både kvinnors och mäns förutsättningar för att bli självförsörjande. De som ansöker om ekonomiskt bistånd ska bli bemötta och bedömda på lika villkor och det stöd och de insatser som socialtjänsten erbjuder ska vara utformade utifrån individens behov, oavsett kön. För att kunna göra en individuell planering mot egen försörjning är det viktigt att synliggöra både kvinnan och mannen som individer.

7.1.5 Våld i nära relationer

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att alla som utsätts för brott och deras närstående får stöd och hjälp. Den våldsutsattas situation ska särskilt beaktas i de fall de har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av stöd och hjälp som kan finnas i samband med våld i nära relation och hedersrelaterat våld. Det är i dessa ärenden viktigt att handläggaren vågar se, vågar fråga och vågar agera.

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska en sedvanlig behovsbedömning göras, dvs. om den våldsutsatta själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose dennes ekonomiska behov. I det akuta skedet är dock skyddsbehovet det primära och tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning. I akuta skeden är det olämpligt att hänvisa till partners försörjningsskyldighet.

Vid handläggningen kan det vara lämpligt att särskilja den våldsutsattas ärende och istället lägga upp två separata akter för vardera part. Som ett led i att stärka den våldsutsattas situation ska utbetalning av försörjningsstöd som huvudregel göras till denne. Det är viktigt att beakta att våld kan förekomma i både heterosexuella och samkönade relationer och att såväl kvinnor som män kan vara utsatta respektive förövare. Våldet kan ta sig många uttryck: fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller i form av försummelse. Det sistnämnda gäller särskilt äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

7.1.6 Principer för handläggningen

Det är viktigt att handläggning, beslut och dokumentering präglas av respekt för den enskilde. Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med en tro på människans resurser. Det ska alltid finnas

personal tillgänglig för att göra akuta bedömningar och för att kunna svara på frågor. Handläggning av nyansökningar ska ske skyndsamt, men väntetiden avgörs av hur angeläget behovet är. Löpande ansökningar ska skyndsamt handläggas. Beslut ska fattas inom 10 arbetsdagar efter att ansökan är komplett.

I ärenden med två sammanboende vuxna registreras den person som står längst ifrån arbetsmarknaden som huvudperson för ärendet. Utbetalning sker då också till den personen.

7.1.7 Samverkan

I socialtjänstlagens 3 kap. 5 § framgår att socialtjänstens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. Väl utvecklad samverkan med andra myndigheter och samarbetsparter ska eftersträvas och ske utifrån den enskildes behov. Viktiga samverkansparter inom ekonomiskt bistånd är exempelvis Arbetsmarknadsenheten (AME), Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Regionen.

Internt inom kommunen är samverkan med andra verksamheter och enheter av särskild vikt. Det är viktigt att uppmärksamma om den enskilde kan ha behov av stöd från flera aktörer och enheter och då samverka sinsemellan så att stödet kan tillgodoses. Till exempel kan den enskilde ha behov av olika former av bistånd eller stöd och insatser som inte handläggs på samma enhet.

7.1.8 Lagstiftning m.m.

De lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som bidragsbrottslagen, lagen om underrättelseskyldighet, äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, föräldrabalken (FB), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken (SFB), m.fl. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd. Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar som exempelvis kan sökas i rättsdatabasen JP.

8 Lex Sarah

Enligt 14 kap. 3 § socialtjänstlagen är den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten skyldig att genast rapportera om han/hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande

eller en påtaglig risk för ett missförhållande som rör den som får eller kan komma ifråga för insatser inom verksamheten.

9 Allmänt om uppdraget

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

- Hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Enskilda kan inte välja att leva på bidrag framför att ta ett arbete. Den som inte kan arbeta ska hänvisas till arbetsrehabiliterande insatser som kan leda till lämpligt arbete eller få hjälp och stöd att ansöka om andra ersättningar inom socialförsäkringssystemet.

Den enskilde ska hänvisas till relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar. Insatser ska i samarbete med andra myndigheter verka för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet, och återinträde på arbetsmarknaden. Det ska säkerställas att den enskilde tar del av lämpliga insatser som erbjuds i syfte att uppnå självförsörjning. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De insatser som den enskilde ska hänvisas till är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning. Detta innebär att individen kan få välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete. En arbetsplan ska upprättas där mål och planering framgår.

Det är viktigt att familjer som är nyanlända till Sverige snabbt skaffar sig egen försörjning då forskning har visat att barn i familjer med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragsmottagande familjer. Ur ett jämställdhetsperspektiv är det särskilt viktigt att kvinnor erbjuds stöd och insatser i lika stor utsträckning som män.

9.1 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den som har arbetsförmåga stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på

Arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i arbetssökarverksamhet, praktik, av kommunen anordnad arbetsverksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är till exempel ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa. Personer som av socialtjänsten bedöms som att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från Regionen. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer medverka till att komma närmare arbetsmarknaden, medverka till utredning av arbetsförmåga eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Personer som inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom eller annat, men som behöver försörjningsstöd ska kunna få samma insatser som någon med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Insatser ska erbjudas i samverkan med vårdcentraler, försäkringskassa, och psykiatrimottagningar. Det är viktigt att personer med försörjningsstöd får samma rehabiliteringsmöjligheter som personer med sjukpenning. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Vid långvarig eller kronisk sjukdom som innebär arbetsförmåga krävs medverkan till att erhålla ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

9.2 Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet.

Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd och föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär. Om det efter ett avslag föreligger en akut nödsituation kan reducerat försörjningsstöd för exempelvis mat och hyra beviljas. Bistånd till nödprövning ska dock beviljas restriktivt och ej återkommande. I dessa fall där det finns barn i hushållet kan det finnas behov av samverkan med barnhandläggare.

Ett avslag eller delavslag på försörjningsstöd påverkar den enskilde, men ansvaret för att stötta den enskilde till lämplig insats och stöd till egenförsörjning kvarstår dock.

9.3 Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska utredas:

- Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda? En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.
- Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt? Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Regionen, Migrationsverket eller Kriminalvården.
- Vilket bistånd ska beviljas? Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

9.4 Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att de som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras, är det:

- En akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?

- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer.

9.4.1 Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommun inom Norden. För beviljande av biljett hem krävs ansökan av den enskilde. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan nattlogi beviljas efter särskild prövning.

9.4.2 Personer som söker asyl

Personer som omfattas av LMA (lagen om mottagande av asylsökande m.fl.), har inte rätt till försörjningsstöd enligt SoL. Dessa personer har inte heller rätt till så kallat nödbistånd av kommunen, eftersom sådant bistånd förutsätter att man har rätt till försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL.

9.5 Noggrannhet vid handläggningen

I uppdraget ingår även att aktivt arbeta för att motverka felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd genom noggrannhet vid handläggningen. Handläggningen ska präglas av tydlig information, grundliga kontroller och korrekt dokumentation och registrering i verksamhetssystemet.

9.6 Förebygga felaktiga utbetalningar

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller samt genom noggranna kontroller före utbetalning. Varje sökande ska ges tydlig information både om sin rätt till bistånd och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Sökanden ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden.

Att kontrollera de uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan om bistånd ingår som en del i utredningen innan beslut fattas. Uppgifter som alltid ska kontrolleras är identitet och medborgarskap, boende och vistelse, folkbokföring, vårdnadshavare för barn i hushållet. Dessutom ska kontroll av inkomster och tillgångar, exempelvis bilinnehav, och företag alltid göras.

Det mest kostnadseffektiva är att göra nödvändiga kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. Vissa omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar bör också särskilt uppmärksammas. Det gäller att den sökanden egentligen är sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i hushållet, att den sökande har inkomster av anställning eller svartarbete, undanhåller tillgångar eller samtidigt uppstår ekonomiskt bistånd i annan kommun.

I de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet alltid återkrävas när det är möjligt enligt lag. Felaktiga utbetalningar ska konsekvent utredas, beslut om återkrav fattas och återkraven ska följas upp samt ytterst drivas i domstol.

Om det finns anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd ska polisanmälan alltid göras och skadestånd yrkas. Enligt bidragsbrottslagen är kommunen skyldig att göra anmälan. I samband med en brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Däremot måste en uppsåtsbedömning alltid göras.

10 Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kapitlet 3 § socialtjänstlagen. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd till skäligen kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

10.1 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k. riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive normpost är menad att täcka. Socialtjänstförordningen (2001:937) fastställer inga enskilda belopp för dessa budgetposter, utan endast totalbeloppen för olika hushållstyper och åldersgrupper.

Följande poster ingår i riksnormen:

- *Livsmedel*
Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.
- *Kläder och skor*
Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemtvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.
- *Lek och fritid*
Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.
- *Barn och ungdomsförsäkring*
Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.
- *Hälsa och hygien*
Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.
- *Förbrukningsvaror*
Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

- *Dagstidning, telefon, mm.*

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning och kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev. Kostnader för internetabonnemang och dator ingår inte.

10.1.1 Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll.

Skäl som motiverar en förhöjning av normen framgår av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd och beskrivs nedan.

Socialnämnden kan beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå bland annat:

- Om den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost (ej diabeteskost).
- Om den enskilde betalar avgift för skolmåltider.
- Om den enskilde har höga livsmedelskostnader på grund av att kosten är inräknad i en avgift.
- Om den enskilde på grund av funktionsnedsättning eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter, för t.ex. telefon och tidningar eller fritidsaktiviteter, som inte täcks av annat särskilt stöd.
- Om det är en förutsättning för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter.
- Om det är en förutsättning för att en förälder ska kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i en rimlig omfattning och därför har extra utgifter för t.ex. lek och fritid samt telefon.
- Om den enskilde har ett tillfälligt och visst behov av att köpa kläder och skor.
- Om ett spädbarn saknar nödvändig klädutrustning.
- Om den enskilde har tillfälligt höga kostnader, t.ex. för livsmedel, kläder och skor eller telefon, som beror på att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.

10.1.2 Reducerad norm

Kostnader kan också beräknas till en lägre nivå. Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd framgår att socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en lägre nivå bland annat:

- Om den enskilde hamnat i en akut nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att få möjlighet att reda upp den.
- Om den enskilde inte har vissa kostnader för poster som ingår i riksnormen eller dessa är lägre än riksnormen, t.ex. under vistelse i heldygnsvård.
- Kan reduceras vid ogiltig frånvaro från upprättad planering.

10.1.3 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Konsumentverket beräknar numera enbart merkostnader för glutenfri och mjölkproteinfri kost (ej särskild kost vid diabetes). Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas.

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

10.1.4 Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för 6 dagar per månad och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. Kostnader för umgänget som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att Försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boendeföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vården är gemensam ska den ekonomiska uppställningen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning.

10.2 Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad

Vid behov ska skälig kostnad för följande budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad.

10.2.1 Arbetsresor

Bistånd till buss- och/eller tåg-kort ska beviljas vid behov till alla som arbetar, söker arbete eller deltar i arbetsmarknadsåtgärd samt vid studier där man i övrigt bedömts berättigad till bistånd. Det billigaste alternativet ska alltid väljas.

Vad gäller regelbundna resor som föreligger av andra skäl än arbetsrelaterade, så som exempelvis behandling eller rehabilitering, kan bistånd beviljas till antingen engångs-biljetter eller periodkort. Det som avgör är hur frekvent behovet av resor är.

10.2.2 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

10.2.3 Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm.

10.2.4 Sjukresor

Kostnader vid sjukresor ska i första hand bekostas av regionen, socialtjänsten kan bevilja bistånd till egen avgift upp till högkostnadsskyddet. Exempelvis återkommande resor till sjukvård för dialys eller behandling hos LARO, sjukgymnastik mm. Det är upp till den sökande att inkomma med underlag som styrker behovet at sjukresa.

11 Boendekostnader

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör skälig boendekostnad utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende. Skälig kostnad bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Kostnaden bör även relateras till hyresnivån hos Nordmalings hus eller andra större bostadsföretag i kommunen.

Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald. Hembesök görs vid behov för att utreda boendesituationen vid oklara boendeförhållanden.

11.1 Bostadens storlek

Vid bedömning av vad som är en rimlig hyreskostnad tas hänsyn till att bostaden ska vara storleksmässigt anpassad till familjens behov till så låg hyra som möjligt. En bedömning av om bostadens storlek är skälig med hänsyn till hushållets storlek och andra förutsättningar kan ibland behöva göras. En sådan bedömning kan bli aktuell både i de fall hushållet kan tänkas ha en reell möjlighet att sänka sina boendekostnader genom att flytta till en mindre bostad och i de fall hushållet planerar att öka sina boendekostnader genom att flytta till en större bostad.

I en bostad kan det rimligtvis bo upp till två personer per rum, kök och badrum oräknat. Om det i ett hushåll bor fler personer än så, kan de betraktas som trångbodda. Två barn bör kunna dela sovrum, men hänsyn till stigande ålder och personlig integritet, ska alltid tas. En individuell prövning ska göras i varje enskilt fall, där hänsyn tas till om det finns hälsomässiga eller sociala skäl att göra en annan bedömning.

Något generellt krav att flytta till en mindre bostad finns inte och när bedömning görs av om den sökande har möjlighet att minska behovet av försörjningsstöd genom att flytta till en billigare bostad ska en individuell bedömning göras.

Vid bedömning av skälig boendekostnad ska hänsyn tas till barns behov av utrymme också då den som uppbär försörjningsstöd enbart har barnet hos sig under umgängestid. Behovet av utrymme ska ställas i relation till omfattningen av umgänget. Barn som vistas hos umgängesföräldern oregelbundet eller sällan har inte samma behov av utrymme som barn som vistas hos föräldern ofta eller regelbundet. Om barnet bor lika mycket hos båda föräldrarna (växelvis boende) ska båda föräldrarnas boendekostnad beräknas som för boendeförälder.

11.2 Skälig och godtagbar boendekostnad

Ekonomiskt bistånd utgår till den faktiska boendekostnaden, förutom om bostaden är oskäligt stor eller dyr. Riktning för skälig och godtagbar hyra utgår från *Försäkringskassans författningssamling. Genomsnittlig bostadskostnad för* (som ligger till grund för beräkning av bostadsbidrag). För Nordmaling kommuns del innebär det *Tariff; Övriga kommuner* (färre än 75 000 innevånare), summan minus 20%, *se bilaga*.

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas. Tillägg på hyran för kabel-TV, tvättmaskin, diskmaskin eller andra tillval godtas inte, utom i de fall då den sökande kan styrka behovet av tillvalen med intyg av exempelvis medicinska skäl. Innan den sökande installerar ett tillval bör detta ske i samråd med handläggaren på ekonomist bistånd.

Vid bedömning av vad som är en rimlig hyreskostnad ska hänsyn dessutom tas till att bostaden ska vara storleksmässigt anpassad till familjens behov till så låg hyra som möjligt:

- Boendekostnad för hyreslägenhet innefattar varmhya (exklusive hushållsel).
- Boendekostnad för hyrt hus/villa innefattar kallhyra, vatten och avlopp samt kostnad för uppvärmning (exklusive hushållsel).

En högre boendekostnad godtas enbart under förutsättning att det inte finns något boendalternativ till en lägre skälig och godtagbar boendekostnad, jämfört med vad en låginkomsttagare på orten har råd med. Vid nyligen hyrd lägenhet ska hyreskostnaden i förhållande till andra jämförbara möjliga alternativ alltid prövas. Vid osäkerhet kring vad som är en skälig boendekostnad ska kontroll göras med det kommunala bostadsbolaget Nordmalingshus för att utreda vad en lägenhet av nödvändig storlek kostar i hyra. Finns inte tillgång på bostäder lokalt, ska den enskilde söka bostad även på andra orter.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (högst tre månader) ska den sökande uppmanas sänka bostadskostnaden. När socialtjänsten ålägger en sökande att byta till ett billigare boende och talar om att man efter en viss tid inte längre kommer att acceptera den nuvarande boendekostnaden, innebär det ett förvaltningsrättsligt beslut som kan överklagas och därför ska en besvärshänvisning bifogas åläggandet.

Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flyttning.
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.

- Bostadens bytesvärde.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

11.3 Förändring av boendekostnaden

Hushåll med behov av försörjningsstöd som flyttar till nytt boende och hushåll som kan bli i behov av försörjningsstöd efter en flyttning har ett ansvar att planera sitt boende så att hushållet får minsta möjliga behov av ekonomiskt bistånd. Om den enskilde kan förväntas vara i behov av försörjningsstöd efter flyttningen har denne skyldighet att välja det billigaste boendet som tillgodoser hushållets behov.

Bistånd till högre boendekostnad efter flyttning under pågående biståndsperiod utgår normalt inte, såvida inte flyttning är nödvändig för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. Det kan till exempel gälla:

- då det finns medicinska och/eller starka sociala skäl som styrker behovet av flyttning. Medicinska skäl ska styrkas med läkarutlåtande.
- då bostaden inte uppfyller en skälig bostadsstandard med hänsyn till fysisk miljö och utrustning. Det är rimligt att ett bostadsbyte sker i samförstånd med socialtjänsten.

En särskild prövning ska alltid göras vad gäller barns behov och hur dessa skulle påverkas av en eventuell flytt. Om det kan anses rimligt att den sökande flyttar till billigare bostad, men han eller hon ändå inte gör det, ska biståndet för boendekostnaden fastställas till ett skäligt belopp utan beaktande av den faktiska boendekostnaden. Skälig rådrumstid för en flytt är fyra (4) månader om det inte föreligger särskilda skäl.

11.4 Boendekostnad vid kort- och långvarigt biståndsbehov

Vid ett kortvarigt biståndsbehov bör i regel den faktiska boendekostnaden godtas. Med kortvarigt avses en period om maximalt tre sammanhängande månader. Om socialnämnden bedömer att behovet av ekonomiskt bistånd blir längre än tre sammanhängande månader, bör nämnden kunna pröva om den faktiska boendekostnaden är skälig. I prövningen bör, vid

beaktande av en skälig levnadsnivå, hänsyn tas till att den enskilde kan byta till en billigare bostad eller på annat sätt kan sänka boendekostnaden.

Nämnden bör ta hänsyn till om det i individuella fall finns särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde som till exempel:

- om det finns risk för att ett byte medför negativa sociala konsekvenser,
- om en barnfamilj genom att flytta skulle tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk.

11.5 Bostadsrätt eller villa

Vid biståndsbehov som bedöms bli tillfälligt/kortvarigt (kortvarigt = understiger fyra månader i följd) kan försörjningsstöd beviljas för faktisk bostadskostnad även om bostadens storlek, kostnad och värde överstiger skälig kostnad.

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl till försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. Skäligt rådrum för att försälja och avflytta från bostaden är fyra månader om inte särskilda skäl finns. Vid krav på flyttning och överväganden i samband med det ska besvärshänvisning lämnas.

I boendekostnad för eget hus ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, villaförsäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökanden har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad. Amortering av lån ska aldrig räknas in i den totala boendekostnaden, då amortering utgör kapitalbildning.

Om bostaden är eluppvärmd faktureras vanligtvis värme och hushållsel på samma faktura. Beräkna en ungefärlig genomsnittlig boendekostnad per månad utslaget över året för att fastställa den månatliga boendekostnaden i eget hus. Om huset inte utgör någon realiserbar tillgång bör en genomgång av den ekonomiska situationen kopplat till boendet göras. Vid boende i eget hus krävs vanligtvis ett sparat kapital för att klara kostnader för nödvändiga och oförutsedda reparationer, byte av vitvaror och liknande. Därför bör utredning göras av hur den enskilde kan lösa sådana situationer genom exempelvis banken eller på annat sätt, av skicket på huset, samt bedömning av längden på biståndsbehovet för att kunna avgöra om ett kvarboende är rimligt och realistiskt.

11.6 Hemförsäkring

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

11.7 Hushållsel

Schablon lägenhet: Statistiska centralbyrån har tagit fram olika typkunder för el, en normal energiförbrukning för en mindre lägenhet är ca 2000 kWh/år och en större bostad använder ca 5000 kWh/år. Schablonvärdena gäller bostäder som inte använder el för uppvärmning.

Schablon villa: Statistiska centralbyrån har tagit fram olika typkunder för el, normal energiförbrukning för en villa är ca 20.000 kWh/år. Om du har fjärrvärme eller värmer huset på annat sätt än med el är en normal elanvändning ca 5000 kWh/år.

11.8 Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag beviljas som huvudregel inte. Undantag kan göras om den som uppbär försörjningsstöd inom 3 månader kommer att få en ny bostad. Om magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag ska kostnaden inte beviljas.

11.9 Diskmaskin

Bistånd till kostnader för diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning.

11.10 Tvättmaskin

Bistånd till kostnad för tvättmaskin beviljas endast om det finns ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder som är styrkt med läkarintyg, som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga. Behovet ska styrkas med läkarintyg. En förutsättning för biståndet är att behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, annan boende i hushållet eller genom hjälp i hemmet.

11.11 Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i motsvarande nivå om behovet av att flytta är motiverat av hälsoskäl eller sociala omständigheter som att sökandens möjligheter att bli självförsörjande genom flytten skulle öka eller att flytten skulle medföra att sökandens boendekostnader skulle minska. I samband med flytt är det vanligt att det krävs en depositionsavgift för att få tillträde till den nya bostaden. Bistånd till detta kan beviljas med högst 50 % av basbeloppet.

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen. Skälig kostnad beviljas för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring mot uppvisande av kvitto. Vid mindre omfattande flytt kan istället bidrag till taxi vara ett billigare alternativ. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan av flyttfirma. Offert ska alltid begäras i förväg. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

11.12 Reparationskostnader

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska då också finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Det uppstår ibland situationer där behovet av att byta lås till lägenheten blir akut. Detta kan handla om personer som är hotade eller p.g.a. förvirring och glömska tappat bort sina nycklar. Beslut om att bevilja bistånd till detta är mycket restriktivt och kan endast ske efter att alla andra möjligheter är uttömda.

11.13 Hyresrätt 1:a hand

Vid ett förstahandsavtal på en hyresrätt krävs hyresavtal alltid in för bedömning av kostnadens rimlighet.

11.14 Andrahandskontrakt

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta ska innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte ställas som krav för

rätt till försörjningsstöd. Kontroll ska göras av folkbokföringen (KIR) av vilka personer som är folkbokförda på aktuell adress.

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd där tillstånd för andrahandskontrakt saknas ska den enskilde uppmanas att skaffa det. Den sökande bör informeras om att hyresvärden har rätt att säga upp förstahandshyresgästen om han får vetskap om andrahandsuthyrning som inte är godkänd och att den sökande då riskerar att bli bostadslös. Sökandes ansökan kan inte avslås med hänvisning till att tillstånd saknas om förutsättningar för bidrag till boendekostnader i övrigt föreligger, förutom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd. Om andrahandskontraktet inte är godkänt av fastighetsägaren ska hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.

11.15 Delad lägenhet och inneboende

När syskon, nära släktingar eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på alla kostnaderna i hushållet. Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

För att den sökande ska betraktas som ett separat hushåll, det vill säga inneboende, ska den sökande som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskäligen. Vid inneboende i någon form ska hembesök som huvudregel göras för att kontrollera avtalets riktighet, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.

Om inneboendehyran bedöms oskäligen beräknas den utifrån hur stor del av bostaden den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Riksförsäkringsverkets beräkningsregel för bedömning av bostadsbidrag används. I denna räknas varje rum som två enheter och köket som en enhet. Exempel:

Om den biståndssökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad på fyra rum och kök, innebär det att han eller hon disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum \times 2 = 8 + kök = 9 enheter). Hela boendekostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes andel av boendekostnaden beräknas då genom att 6 000 divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, det vill säga $6\,000/9 \times 2 = 1\,333$ kr per månad.

11.16 Andra boendeformer

Det bör för andra boendeformer, t ex husvagn, båt eller hotell, beräkna den faktiska boendekostnaden efter omständigheterna i varje enskilt fall. I vissa fall kan det vara motiverat att lägga till kostnader för sådant som ingår i ett vanligt boende, t.ex. dusch och tvättmaskin. För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter under skälig tid ingå i den faktiska boendekostnaden.

11.17 Ungdomars boende

Det kan inte anses som självklart att ungdomar som blivit myndiga och där föräldrarnas försörjningsplikt upphört har en ovillkorlig rätt till försörjningsstöd till egen bostad. Ett boende i föräldrahemmet kan anses vara skälig levnadsnivå så länge det inte uppstår oskäligen sociala konsekvenser. Bistånd till eget boende för ungdomar under 22 år beviljas därför i normalfallet ej. Särskilda skäl ska då finnas som visar att eget boende är nödvändigt för att den unge ska uppnå skälig levnadsnivå. Bistånd till boende kan högst beviljas till det billigaste tillgängliga boendet som tillgodoser ungdomens behov.

11.18 Kvarboende vuxna barn

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte beviljas till kvarboende vuxna barn som inte tidigare betalat hyresdel i hemmet. Undantag görs i följande fall:

- föräldrarna har förlorat inkomster i samband med att den unge slutat skolan (till exempel bostadsbidrag och/eller bostadstillägg).
- det är fastställt att föräldrarna måste bo kvar i aktuellt boende enbart för att den sökande bor där, och därför har dyrare boendekostnad än de annars hade haft.
- den sökande har under en varaktig period om cirka 12 månader innan ansökan om försörjningsstöd betalat hyresdel med egna medel och föräldrarna således kunnat räkna med denna inkomst.

Undantag kan också göras när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som riskerar att bli i behov av det. I särskilda fall kan boendekostnader till föräldrahemmet dock godkännas, om de tidigare varit självförsörjande och betalat för sitt boende hos sina föräldrar. Då ska ett hyreskontrakt kunna uppvisas. Bedömning av rätt till bistånd till hyresdel görs då från fall till fall utifrån vad som blir bäst i den enskilda situationen.

Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet.

11.19 Boendekostnad under anstaltsvistelse

Ensamstående person som avtjänar ett fängelsestraff kan normalt sett inte anses ha rätt till försörjningsstöd. Häktade personer samt personer som avtjänar en faktisk strafftid på sex månader eller mindre kan dock beviljas bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktnings- eller strafftiden om de annars riskerar att bli bostadslösa. Den som kan få tillstånd av sin hyresvärd att hyra ut sin bostad i andra hand ska i första hand göra detta. Om den enskilde nekas detta kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrningen hos Hyresnämnden. Vid beviljad boendekostnad under fängelsevistelse kan också kostnad för el- och nätavgift, hemförsäkring och fackavgift utgå.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

11.20 Boendekostnad under vård/ behandling på institution

Ensamstående person som erhåller vård/ behandling på sjukvårdsinstitution eller i hem för vård eller boende kan beviljas bistånd till hyra för den egna bostaden om sökanden ska vistas i bostaden under till exempel permissioner. Om vårdtiden är längre än sex månader, och den sökande inte kommer att vistas i bostaden, kan möjligheten att hyra ut bostaden i andra hand undersökas.

Försörjningsstöd kan beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, klädnorm, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor.

11.20.1 Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar ska beräknas till att innefatta kostnader för lek och fritid, hälsa och hygien, dagstidning, telefon samt kläder.

11.20.2 Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare i HVB och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska ej beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

11.20.3 Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi. Till dessa boenden räknas till exempel inackorderingshem, arbetskooperativ, familjehem samt härbärgen eller andra korttidsboenden. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd.

Vid boende på inackorderingshem samt kvinnojourer kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

12 Bistånd till livsföring i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål utöver försörjningsstödet som det enligt erfarenheten är vanligt att ansökan om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skäligen levnadsnivå om kostnaden är skäligen och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst.

När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar.

Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

12.1 Barnomsorg

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnomsorg (årskurs F-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet.

12.2 Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar. Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne.

Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inkomstade inkomster ej förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare. För begravning beviljas maximalt 50 % av gällande prisbasbelopp för skäliga faktiska kostnader som ska styrkas. Kostnadsposter som godkänns är:

- Begravningsbyråns arvode, kista med enkel dekoration, bisättning (i bisättningen ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell) urna samt representant vid begravningen (riktvärde ca 35 % av basbeloppet)
- Gravsten/ inskription på befintlig gravsten (riktvärde ca 15 % av basbeloppet)
Dödsannons (riktvärde 7 % av basbeloppet)
- Officiant vid borgerlig begravning

Bistånd beviljas ej för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne på annan ort i eller utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd. Även om begravningen sker utomlands ska som huvudregel de faktiska kostnaderna styrkas. Kostnader som överstiger den kostnad som skulle ha beviljats om begravningen ägt rum på hemorten godtas ej.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga, som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, ordnar ambassaden en enkel och värdig begravning utomlands.

12.3 Fritidsaktiviteter för barn och ungdomar

Bistånd kan efter en individuell prövning beviljas för medlemsavgift eller annan kostnad avseende barn och ungdomars deltagande i exempelvis idrottsklubb eller förening, till familjer som uppstår försörjningsstöd. Biståndet kan beviljas om det bedöms motiverat och om det är

en förutsättning för att barnet eller ungdomen ska kunna delta i organiserade fritidsaktiviteter. I första hand hänvisas till att det ingår i riksnormen.

12.4 Lägerverksamhet m.m. för barn

Med utgångspunkt från barns behov kan bistånd beviljas till kostnad för exempelvis lägerverksamhet, idrottsresor eller kollovistelse utanför skolans ram, om det finns särskilda sociala skäl och om kostnaden är skälig. Biståndet ska reduceras med beloppet för matpengar för motsvarande antal dagar.

12.5 Färdtjänstavgift

Bistånd till färdtjänst kan beviljas upp till ett månadsbelopp som motsvarar egenavgiften. Viktigt att notera är att personer som har sjukersättning eller handikappersättning kan vara berättigade till reducerat pris.

12.6 Glasögon eller kontaktlinser

Av Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd framgår att ekonomiskt bistånd bör ges till skäliga kostnader för glasögon, om behovet styrks av en legitimerad optiker eller läkare. Nämnden bör godta skäliga kostnader för kontaktlinser, om linser är det enda alternativet och behovet styrks av en läkare. Den sökande ska uppvisa kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för bågar är högst 2 % av basbeloppet.

Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer med s.k. ålderssynthet beviljas ej. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien. Inte heller beviljas bistånd till progressiva glas.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej, om behovet inte är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Barn som behöver glasögon eller linser kan få bidrag till detta från Regionen. Bidraget ges till barn och ungdomar till och med 19 år som bedömts behöva glasögon. Vårdnadshavaren ansöker om bidraget.

12.7 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp.

12.8 Hemutrustning

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Bistånd till hemutrustning ska bedömas restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet är det oftast nödvändigt att göra hembesök.

Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?

Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.

Hemutrustning består av säng, lampor, köksbord och köksstolar.

Beviljas för 1 vuxen med 8 % av basbeloppet, för 2 vuxna med 12 % av basbeloppet och med 3 % av basbeloppet per barn.

Husgeråd består av köksredskap, städartiklar, sängutrustning, handdukar etc.

Beviljas för 1 vuxen med 10 % av basbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med 4 % av basbeloppet.

För barnfamiljer eller i andra fall där särskilda omständigheter kan föreligga kan det bli aktuellt med bistånd till möbler i vardagsrum. Biståndet avser i så fall sittplatser, bord, gardiner och matta och kan beviljas med 14 % av basbeloppet.

12.9 Dator och internet

Som normal utrustning i hem räknas även TV, radio, internetuppkoppling och i vissa fall dator. I Nordmalings kommun får samtliga skolbarnen låna en dator via skolan under studietiden om vårdnadshavarna godkänner detta. Vid ekonomiskt bistånd förväntas föräldrarna godkänna detta.

Vid bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling bör nämnden särskilt ta hänsyn till behoven hos barn och ungdomar som går i skolan. I hushåll med barn i skolålder där det finns särskilda skäl kan ekonomiskt bistånd beviljas till inköp av dator till billigaste möjliga alternativ, men max 6 procent av prisbasbeloppet, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Biståndet kan även ges till hushåll med enbart vuxna efter en individuell prövning. Om den enskilde redan får bistånd för internetuppkoppling i hemmet och äger en smartphone finns det skäl att avslå ansökan om dator då behovet kan tillgodoses med befintlig utrustning. Kostnader för router beviljas inte.

Ekonomiskt bistånd till internetabonnemang motsvarande det billigaste alternativet kan ges.

12.10 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte. Undantag kan göras för exempelvis sökanden som placerats för vård eller behandling och där behovet av klädustrustning är akut.

I samband med att personer av olika skäl blivit av med sitt boende, exempelvis varit tvungen att lämna sin bostad p.g.a. hot, kan behov uppstå av extra bidrag till det mest nödvändiga i klädväg.

12.10.1 Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning eller då behov uppkommit i samband med praktik/arbete och där arbetsgivaren inte kan tillgodose detta behov. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.

12.11 Läkervård och medicinkostnad

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Det förekommer att behov uppstår av läkemedel som inte omfattas av högkostnadsskyddet men där läkare gjort bedömningen att medicinen är nödvändig. Avgörande vid prövningen är om den enskilde har behov av bistånd för det sökta ändamålet för att vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Beviljande sker mot uppvisande av kvitto tillsammans med receptspecifikation.

Personer som på grund av sjukdom är i behov av sjukresor och där behovet inte kan tillgodoses på annat sätt bör få detta tillgodosett.

12.12 Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose detta.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 10 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning och begagnad barnvagn. Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning ca en fjärdedel. Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

12.13 Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, batterier, etc., om behovet inte kan tillgodoses via Regionen eller Försäkringskassan. Vad gäller rullstol, rullator och kryckor så tillhandahålls dessa av sjukvården.

12.14 Telefonabonnemang

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

12.15 Resor

12.15.1 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall är bland annat en kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands, om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom.

12.15.2 Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns mycket starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig i rehabiliterande syfte.

Rekreationsresa kan beviljas för barnfamiljer med särskilda skäl som har haft ett långvarigt behov av försörjningsstöd och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte. Bedömning ska även göras huruvida behovet av rekreation kan tillgodoses genom lek och fritidsposten i riksnormen. Nivån på det beviljade biståndet ska prövas utifrån vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd med.

12.15.3 Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

12.15.4 Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte. Ansökan ska prövas av Migrationsverket.

12.15.5 Resor i samband med umgänge med barn

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge.
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne. Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgänkesresa beviljas.

Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta, dock max två resor per månad som huvudregel inom Sverige.

13 Skulder

Bistånd till skulder beviljas generellt inte.

Om sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av kommunens budget- och skuldrådgivare. Socialtjänsten ska vara behjälplig med ansökan om god man. Om behov av god man och/eller förvaltare uppmärksammas finns en skyldighet att göra en anmälan till Överförmyndarnämnden.

Bistånd kan i undantagsfall beviljas för hyresskuld och el skuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl ej haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden/elskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning eller avstängning av el
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.

Vid upprepade hyresskulder/el skulder ska restriktivare bedömning göras.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld/elskuld så långt det är möjligt följas upp. Det är fördelaktigt om en arbetsplan upprättas i barnfamiljer. Om det finns behov kan insats i form av förmedlingsmedel beviljas. Det kan också i vissa fall vara nödvändigt att hjälpa den sökande med byte av bostad för att förhindra uppkomsten av nya skulder.

Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulder/el skulder kan vara ett uttryck för brister i omsorgen från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling. Om sådan oro uppmärksammas ska en orosanmälan upprättas till enheten barn- och unga.

14 Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård.

14.1.1 Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut.

14.1.2 Nödvändig uppehållande tandvård

Vid längre tids beroende av försörjningsstöd kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta.

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under minst 1 år har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök. Överstiger kostnadsförslaget 4000 kr bör konsultation ske med kommunens konsulttandläkare. Efter utlåtande kan beslut fattas. Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skälig beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under 6 månader. I första hand ska den sökande dock hänvisas till avbetalning hos tandläkaren.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader, men ska alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. Tandvård som utförts före ansökan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

14.2 Juridiska kostnader och avgifter

14.2.1 Advokatkostnader

I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad. Ekonomiskt bistånd kan beviljas kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden samt i övrigt till advokatkostnader vid hyrestvister om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

14.2.2 Avgifter

Huvudregeln är att bistånd till avgifter inte beviljas. Undantag kan göras exempelvis för legitimation. Vid prövning av rätten till försörjningsstöd begärs kontoutdrag in varje månad från den sökande. Bankerna tar ut en kostnad för detta för personer som inte själva kan skriva ut dem från internetbanken. Mot uppvisande av kvitto beviljas den sökande motsvarande belopp.

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte. Kostnader för pass beviljas inte.

15 Olika gruppers rätt till försörjningsstöd

15.1 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras.

15.2 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Bidragstagare som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Det är olika regler som gäller beroende på vilken kassa det gäller. Arbetsförmedlingen kan efter bedömning i det enskilda fallet hänvisa till deltagande i av kommunen anordnad verksamhet.

15.3 Arbetslösa med barn i barnomsorg

För en familj som haft försörjningsstöd en längre period är det påfrestande för barnen att ständigt vara i barnomsorg utan samma möjlighet till ledighet och tid med föräldrarna som andra barn. För att barn som går på förskola/fritidshem ska få möjlighet till fyra veckors sammanhängande ledighet under perioden juni till augusti får föräldrar som har försörjningsstöd, efter en individuell prövning, möjlighet att stanna hemma med barnen.

Detta gäller:

- de som är arbetssökande
- i de fall det inte finns en annan förälder hemma
- i hushåll som har haft försörjningsstöd i minst tre månader sammanhängande under perioden innan.

Föräldern kvarstår under tiden som arbetssökande, men det finns inget krav på deltagande i sysselsättning/verksamhet vilket innebär att barnet/barnen inte behöver vara i barnomsorg. Om det finns två föräldrar till barnet/barnen som är arbetssökande bör den förälder som står närmast arbetsmarknaden behålla sin planering.

15.4 Arbetslösa med sociala och/eller medicinska hinder

Alla har i regel betydande resurser även då det finns arbetshinder av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från Regionen.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför, medverka i utredning att klargöra arbetsförmåga eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

15.5 Sjukskrivna

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant och aktuellt läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökaraktiviteter, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med läkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och Försäkringskassa. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller få hjälp och stöd att ansöka om sjukersättning. Unga vuxna som har varit sjukskrivna mer än ett år bör få hjälp och stöd att undersöka möjligheten till aktivitetsersättning hos Försäkringskassan.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

15.6 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en planering eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket.

De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid en denna arbetsplats är lämplig.

När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

15.7 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med Regionen.

Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

15.8 Vid uppsägning på egen begäran

Om den arbetslöse har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl för att säga upp sig ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För personer som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

15.9 Sammanfattat om socialtjänstens möjligheter att ställa krav

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga

bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete. Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning.

Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

15.9.1 4 kap 1 § SoL

Socialtjänsten kan som huvudregel kräva att en arbetslös person står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och att denne tar anvisat arbete. Den biståndssökande måste söka och ta varje lämpligt arbete.

På den som arbetar deltid kan krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få. I kravet på den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetssökarverksamheter räknas hit. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

När det gäller personer som helt eller i stor utsträckning vägrar medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet. Den enskilde ska ges en noggrann information om kravens innebörd och vad som blir konsekvensen om kraven inte följs.

15.9.2 Kompetenshöjande insatser

Enligt 4 kap 4 § socialtjänstlagen ges möjlighet att ställa krav på alla som får försörjningsstöd och som inte fått fäste på arbetsmarknaden. Bestämmelsen gäller endast de som är mer långvarigt arbetslösa och som inte kan få lämplig arbetsmarknadsåtgärd och som inte heller bedöms kunna få någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom rimlig tid. Långvarig arbetslöshet kan leda till sådana problem att det utifrån individuella omständigheter bedöms innebära särskilda skäl för insatser.

Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden och krav på en viss aktivitet ska föregås av individuell bedömning av den enskildes behov och förmåga. Insatsen ska vara tidsbegränsad.

Om den sökande utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan försörjningsstöd avslås eller nedsättas enligt 4 kap. 5 § SoL.

15.9.3 Individuell utformning

Den kompetenshöjande verksamheten ska vara individuellt utformad och den enskildes behov och förutsättningar måste först utredas. Anvisning av enskild till praktik eller kompetenshöjande verksamhet kan inte ske innan ansökan om ekonomiskt bistånd har prövats och den enskildes behov av kompetenshöjande verksamhet har blivit utredd.

15.10 Handläggning av bistånd till arbetslösa

Vid den första kontakten ska sökanden informeras om att aktivt söka arbete. Efter att sådan information givits ska den arbetssökande på ett trovärdigt sätt redogöra för de arbeten som han eller hon har sökt. Sökanden ska vara inskriven på Arbetsförmedlingen.

15.11 Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Den enskilde ska vara anmäld på Arbetsförmedlingen, söka de jobb som finns som han eller hon kan anses kunna klara av inom ett pendlingsavstånd på 2,5 timmar enkel väg.

Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta. Den enskilde kan inte tacka nej till timanställning, vikariat eller andra tillfälliga anställningar. Med utgångspunkt från barnens bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer, kan det vara motiverat att även barnfamiljer flyttar för att föräldrarna ska kunna långsiktigt försörja sig genom arbete. Arbetets varaktighet och omfattning måste då övervägas, liksom konsekvenserna av en flytt för eventuella övriga familjemedlemmar.

Den som uppmanas att delta i arbetssökarverksamhet, praktikplats, arbetsträning eller sysselsättning ska delta i detta. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl.

Vid frånvaro pga. sjukdom mer än sju dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn.

Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ förskola.

15.12 Samordningsteamet

Målsättningen är att varje person som är aktuell med ekonomiskt bistånd skall aktualiseras till samordningsteamet. Parter som ingår där är Socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Västerbotten, Arbetsmarknadsenheten, ansvarig över KAA-Kommunala aktivitetsansvaret. Uppdragen i samordningsteamerna är att koppla ihop rätt stöd av rätt aktör i rätt tid, genom att:

- Klargöra arbetsförmåga, aktivitetsförmåga och arbetsförutsättningar
- Pröva kompetens och anställningsbarhet
- Utredda funktionsförmåga
- Identifiera försörjningshinder
- Erbjuder fördjupat stöd
- Lotsa i individuella behov
- Social träning
- Guida till vården
- Motivera och stärka i arbetslivets basala krav
- Studie- och yrkesvägledning
- Matcha till arbete

15.13 Studerande

15.13.1 Vuxenstuderande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd.

Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen. Försörjningsstöd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsningsseffekt. Detta genom att utbildningen blir ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt stöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

15.13.2 Grundvux

I första hand ska studerande söka ersättning via CSN. Personer som saknar grundskola kan ha rätt att studera på grundskolenivå med försörjningsstöd om CSN av någon anledning avslår ansökan dit. Planering ska ske i samråd med ansvarig handläggare, i bedömningen ska det tas med om studierna bedöms vara behövliga ur arbetsmarknadssynpunkt. Försörjningsstöd kan också utgå på gymnasienivå, högst tre år, för att individen ska kunna komma in på arbetsmarknaden eller för att bryta ett långvarigt biståndsbehov. En individuell bedömning görs i varje enskilt fall.

15.13.3 Svenska för invandrare (SFI)

Vuxna som studerar svenska för invandrare (SFI) kan ha rätt till försörjningsstöd upp till och med kursnivå D, om det bedöms att studierna är en förutsättning för att öka möjligheterna till arbete och egen försörjning. Efter avslutade studier på D nivå, ska den sökande hänvisas till att finansiera sina studier via CSN. I vissa fall kan den sökande redan efter kursnivå C räknas som arbetssökande och kan ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Vid långa studier på samma nivå, behöver det övervägas om annat alternativ bättre kan förbättra den enskildes möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden.

15.13.4 Studerande som har familj

Försörjningsstöd beviljas som huvudregel inte under pågående studier. I familjer med två vuxna som båda saknar arbete, där den ena personen studerar med fullt studiemedel, dvs. uppbär lånedel, bidragsdel och eventuella tillägg, och den andra personen uppfyller förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd kan familjen beviljas försörjningsstöd som komplettering till studiemedlen. Den studerandes månadsinkomst räknas ut genom att det sammanlagda beviljade studiemedelsbeloppet fördelas på det antal studiemånader som terminen omfattar enligt studiemedelsbeslutet.

15.13.5 Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation som de kunnat planera inför.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då.

15.13.6 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll.

För ungdomar som fyllt 18 år som i stället för gymnasiestudier väljer att börja läsa på SFI gäller samma regler som för övriga vuxna, och de ska hanteras som eget hushåll.

15.13.7 Ensamkommande studerande ungdomar 18-21 år med uppehållstillstånd

Ensamkommande studerande ungdomar 18-21 år som kommunen ansvarar för genom anvisning eller att den enskilde har ansökt om stöd, ska i första hand få sin ekonomiska försörjning tillgodosedd genom prövning av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL.

De som studerar på gymnasienivå ska ansöka om studiebidrag/extra tillägg till studiebidrag hos CSN samt i förekommande fall bostadsbidrag. Studiebidrag, eventuella arbetsinkomster ska beaktas vid beräkning av försörjningsstöd. Extra tillägg från CSN medräknas ej. Huvudregeln är att dessa inkomster ska avräknas från normen för försörjningsstöd.

Om ungdomen avslutar sina studier handläggs frågan om ekonomiskt bistånd utifrån att personen är vuxen. Vid eventuella studier efter 21 års ålder hänvisas till studiemedelssystemet och handläggningen av ekonomiskt bistånd följer samma riktlinjer som för andra vuxna.

15.13.8 Kurslitteratur

Ekonomiskt bistånd beviljas generellt inte till kurslitteratur.

15.14 Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska i första hand hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan på beslut hos Pensionsmyndigheten ska beslutet fattas som förskott på förmån.

15.15 Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera firman hos Bolagsverket och Patent- och registreringsverket, alternativt Skatteverket, skriva in sig på Arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd.

Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister, och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

15.16 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. Vid ansökan om försörjningsstöd i avvaktan fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos kriminalvården.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 §

SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, sjukersättning och aktivitetsersättning.

15.17 Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall en biståndssökande vistats i landet mer än tre månader utan uppehållstillstånd och inte heller har ansökt om uppehållstillstånd, har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst. Underrättelseskyldigheten gäller inte personer som sökt men fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd.

15.17.1 Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

15.17.2 Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Vänder sig personen till socialtjänsten efter mer än tre månader i landet och personen saknar uppehållstillstånd och har inte heller ansökt om uppehållstillstånd, är socialtjänsten enligt utlänningsförordningen skyldig att underrätta polismyndigheten. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, t.ex. registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd.

Socialnämnden bör också uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd.

Ansöker personen inte om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

15.17.3 Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen.

15.18 EU-medborgare

15.18.1 Allmän orientering

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein.

Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU-medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten. Svenska medborgare räknas med andra ord inte som EU-medborgare i det här sammanhanget.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar.

EU-medborgaren har uppehållsrätt om han eller hon:

- är arbetstagare eller egen företagare i Sverige eller
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning eller
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige eller
- har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige eller

- är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det ska noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte för medborgare i annat EU-land som själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt, exempelvis genom anställning i Sverige. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda.

Den underrättelseskyldighet till polisen som föreligger enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen omfattar inte EU-medborgare med uppehållsrätt.

15.18.2 EU-medborgares rätt till bistånd

En EU-medborgare som är arbetstagare i Sverige ska som nämnts fullt ut likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt SoL. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt 4 kap. 1 § SoL är uppfyllda och det gäller alla familjemedlemmar i hushållet.

En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. Grundkraven är att en arbetssökande ska vara anmäld på Arbetsförmedlingen och vara villig att ta ett anvisat lämpligt arbete. Den arbetssökande ska aktivt söka arbete och vara beredd att ta arbete även utanför det yrkesområde där han eller hon tidigare arbetat. Det krävs också att den arbetssökande ska delta i verksamhet som anordnas inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, såsom t.ex. Arbetsförmedlingens insatser, SFI och liknande insatser. En individuell prövning måste dock göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning. I bedömningen kan hänsyn tas till om den enskilde faktiskt har flyttat sitt egentliga bo och hemvist till Sverige och om den enskilde kan anses uppfylla kravet på att planera sin ekonomi. Om egentligt bo och hemvist inte är flyttat till Sverige och om personen bedöms befinna sig tillfälligt i Sverige kan bistånd begränsas till att avhjälpa en nödsituation. Till grund för en sådan begränsning ligger att en

person normalt sett har större möjligheter till försörjning i sitt eget hemland. Om det inte finns någon försörjningskälla i hemlandet eller annan anknytningspunkt saknas och personen har för avsikt att flytta permanent till Sverige samt bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning, finns inte grund för att begränsa biståndet till enbart akuthjälp. Rätten till bistånd för dessa personer har dock hittills inte prövats av Regeringsrätten och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig.

En EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. som turist eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Kommunens yttersta ansvar enligt SoL skulle i det enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas bistånd till matpengar, logi samt billigaste biljett hem.

15.18.3 Utredning och beslut gällande EU-medborgare

Följande frågeställningar ska utredas och dokumenteras:

Har den sökande uppehållsrätt?

- Om nej:

Sökanden har ej rätt till försörjningsstöd och ett avslagsbeslut ska fattas. Avslagsbeslutet ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Även om rätt till försörjningsstöd inte föreligger finns alltid rätt till bistånd om en akut nödsituation bedöms föreligga.

- Om ja:

Likabehandling gäller och nedanstående ska utredas i vanlig ordning gällande den sökande och dennes familj:

Är förutsättningarna för försörjningsstöd uppfyllda?

Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?

Vilket bistånd ska beviljas?

16 Anvisningar för handläggningen

16.1 Allmänt

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggningen. Avsnittet innehåller definitioner av begrepp, regler för dokumentation, kontroller som ska utföras, hantering av inkomster och utgifter i olika situationer samt handläggningen av återkrav och misstänkt bidragsbrott.

Mer utförlig vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”.

16.1.1 Samhörighet

Sammanboende, gifta eller registrerade partner eller äktenskapsliknande förhållande utgör en ekonomisk enhet avseende ekonomiskt bistånd. I samhörigheten ingår enbart de vuxna i hushållet vilket innebär att barn och ungdomar som omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet inte registreras i socialregistret. Barnens personuppgifter ska dock matas in i Verksamhetssystem för normberäkningens och statistikens skull.

16.1.2 Försörjningshinder och ändamål

I samband med att beslut fattas ska den sökandes försörjningshinder och ändamålet med det sökta biståndet registreras i enlighet med Socialstyrelsens kriterier.

Försörjningshindret anges för båda sammanboende vuxna i samhörigheten. I de fall samhörigheten består av:

- en kvinna och en man så registreras alltid kvinnan som person 1
- två kvinnor eller två män registreras alltid den äldsta som person 1

Utbetalning av försörjningsstöd ska som huvudregel göras till registerledaren i hushållet.

16.1.3 Överklagade beslut

Alla överklagade beslut och resultatet av vart och ett av dessa ska registreras. Ett ärende kan avslutas även om beslut från domstolen inväntas, om det inte finns ett pågående ärende med regelbundna ansökningar, då hålls det öppet. Ärendet öppnas igen när det kommer in nya underlag.

16.2 Företrädare

16.2.1 Ombud

Den enskilde har rätt att anlita ett ombud vid sina kontakter med myndigheter. Ett ombud kan vara den enskildes anhörige, närstående eller någon annan person. I de fall ett ombud inte är den enskildes legala företrädare ska en formell fullmakt undertecknas. En muntligt mottagen fullmakt ska alltid dokumenteras.

16.2.2 Anhörigbehörighet

Sedan 1 juli 2017 behöver en anhörig inte längre ha en fullmakt för att kunna företräda en familjemedlem som uppenbart på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ha hand om sina ekonomiska angelägenheter. Behörigheten gäller bara i ekonomiska angelägenheter, till exempel betala räkningar, teckna hemförsäkring, ansöka om bidrag och handla vissa saker, det vill säga ordinära rättshandlingar med anknytning till den dagliga livsföringen. Som nära anhörig räknas i tur och ordning make/maka, sambo, barn, barnbarn, föräldrar, syskon och syskonbarn. Om det till exempel finns två barn företräder de gemensamt personen. Anhörigbehörigheten gäller utan någon fullmakt. Om det finns god man, förvaltare eller framtidsfullmaktshavare har den företrädare framför anhörigbehörighet.

16.2.3 God man/förvaltare

God man/förvaltare behövs för personer som inte själva kan bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. En god man är endast ett biträde till den enskilde, som har kvar sin rättshandlingsförmåga. Detta betyder att gode mannen måste inhämta huvudmannens samtycke till alla större rättshandlingar utom de som berör den dagliga hushållningen. Saknar den enskilde förmåga att kunna ge sitt samtycke är gode mannen behörig att själv företa rättshandlingar inom ramen för sitt förordnande och för den enskildes bästa.

En förvaltare har, inom ramen för sitt förordnande, ensam behörighet att företa rättshandlingar för huvudmannens räkning utan att inhämta dennes samtycke.

Det är tingsrätten som på förslag från överförmyndarnämnden fattar beslut om anordnande, utökning, minskning eller upphävande av godmanskap och förvaltarskap.

Överförmyndarnämnden fattar dock beslut om förordnande av ny god man/förvaltare om det blir aktuellt med byte av god man eller förvaltare. Handläggare och andra som i sin profession kommer i kontakt med, och på så vis har god kännedom om den enskilde, kan vara behjälpliga med social utredning.

16.3 Ansökan

Huvudregeln är att en digital ansökan ska göras, men en skriftlig ansökan i annan form eller en muntlig ansökan gäller i princip också och ställning måste tas till varje ansökan. Det är viktigt att skilja mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte. Ansökan ska göras i förskott för kommande period. För varje dag en ansökan inkommer efter månadsskifte görs reducering av norm efter en individuell bedömning.

Den sökande uppmanas att redogöra för sina förhållanden genom att fylla i ansökningsblanketten för att utredning ska kunna genomföras. Den sökande ska få tydlig vägledning om hur blanketten ska fyllas i. Informationsmaterial ” Ekonomiskt bistånd” bör användas. Om en ofullständig ansökan inkommer ska den som huvudregel kompletteras av den sökande. Detta kan ske genom att den sökande erbjuds tid för besök eller genom att en kopia på ansökan skickas hem till den sökande för komplettering. Även denna kopia ska skrivas under av den sökande. I vissa fall kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till att en utredning kan genomföras. Handläggaren ska aldrig skriva på ansökningsblanketten. Om ytterligare uppgifter kommer från sökande muntligt ska detta dokumenteras i journal i verksamhetssystemet.

I de fall där handläggaren kommit fram till att sökanden saknar förmåga att fylla i ansökan, till exempel på grund av funktionsnedsättning, kan undantag göras från det kravet på sökanden. Detta ska då tydligt dokumenteras. Dokumentationen av inhämtade uppgifter ska ske i journal. När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Nämnden har inte rätt att neka till att ta emot ansökningar.

Om en ofullständig ansökan inkommer kontaktas den sökande för att klargöra vilka kompletterande uppgifter som behövs. I de fall där handläggaren kommit fram till att sökanden saknar förmåga att fylla i en ansökan kan undantag göras och detta ska då tydligt dokumenteras. I sådant fall ska handläggaren själv, med den sökandes samtycke, inhämta alla relevanta uppgifterna enligt FL 9 § innan beslut fattas.

16.4 Tolk

När en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, ska myndigheten anlita tolk.

16.5 Information

Information som ges till sökande ska vara tydlig, lättbegriplig och tillgänglig för så många som möjligt. Information som riktar sig till särskilda grupper, såsom personer som inte

behärskar svenska språket eller har en funktionsnedsättning, ska vara anpassade efter deras behov.

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information både om sin rätt till bistånd, om kravet på motprestation och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Information ska även lämnas om handläggningsprocessen och de kontroller som görs. Sökanden ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden samt om att lämnade uppgifter kommer att registreras i kommunens socialregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter, exempelvis normer, krav, kontroller i samband med biståndsprövningen och att uppgifterna kommer att registreras i dataregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

16.6 Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom eller henne och rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en grundutredning alltid göras. I ärenden som berör barn ska det alltid dokumenteras hur barnperspektivet har beaktats.

16.6.1 Journalanteckningar

Journalanteckningarna ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och underlag av betydelse för bedömning och beslut ska dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts. Utgångspunkten är att anteckningarna ska innehålla tillräcklig och relevant information så att andra handläggare ska kunna handlägga ärendet utan att inkonsekvens eller missförstånd uppstår. Dessutom ska den sökande kunna ta del av anteckningarna.

16.6.2 Individuell plan enligt SoL och HSL (SIP)

Av 2 kap. 7 § socialtjänstlagen och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) HSL, framgår att kommunen tillsammans med Regionen utan dröjsmål ska upprätta en individuell

plan om den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och Regionen, om kommunen eller Regionen bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda samt om den enskilde samtycker till att planen upprättas. Planen ska upprättas tillsammans med den enskilde när så är möjligt. Den enskildes närstående ska ges möjlighet att delta i planen om det är lämpligt och om den enskilde inte motsätter sig det.

Av planen ska det framgå:

- vilka insatser som behövs
- vilka insatser respektive huvudman ska svara för
- vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller Regionen
- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen

Bestämmelsen omfattar såväl barn som vuxna som är i behov av en individuell plan för att få sina behov tillgodosedda.

16.7 Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras så långt det är möjligt.

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Det är då viktigt att den sökande blir informerad om detta och får underteckna en samtyckesblankett. Om den sökande istället har lämnat muntligt godkännande ska detta dokumenteras i journalanteckning.

Alla kontroller som görs och kontakter som tas i samband med en biståndsansökan ska ske med den sökandes samtycke. Om den sökande inte lämnar sitt godkännande måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om att avslå ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar i utredningen.

Utgångspunkten är att den sökande ska visa att han eller hon har rätt till bistånd och ett stort ansvar kan läggas på den sökande att själv styrka sina uppgifter.

Utredningen i samband med nybesöket är central. Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring

- Hushållssammansättning
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Tidigare aktualitet vid socialtjänst, och var?
- Inkomster
- Tillgångar
- Arbetsökande

16.7.1 Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, svenskt körkort eller ID-kort från bank. Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi.

Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelsetillhörighet på annat sätt ska hembesök göras. Huvudregeln är att hembesök ska göras om den sökande har andrahandskontrakt som inte är godkänt av fastighetsägaren eller är inneboende.

Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet.

16.7.2 Inkomster

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste tre månadernas transaktioner uppvisas liksom specifikationen till senaste preliminära deklARATIONEN. Kontoutdrag ska därefter uppvisas varje månad.

Om det framgår att en summa pengar satts in på något av sökandens konton är det upp till den sökande att visa att dessa pengar inte ökat den disponibla inkomsten eller avser ett inkomstslag som inte ska reducera biståndet. I annat fall ska den insatta summan som huvudregel betraktas som inkomst vid beräkningen.

Kvarstående medel från tidigare beviljat bistånd ska dock inte betraktas som inkomst vid beräkningen, annat än i samband med en eventuell nödprövning.

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos Försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner.

I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om sjukersättning, aktivitetsersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).

Även inkomster från utlandet ska kontrolleras så långt det är möjligt.

16.7.3 Tillgångar

Kontroll av hushållets eventuella bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter vid uppföljningar, minst två gånger om året.

Eventuella olika tillgångar och värdet av dessa framgår inte längre av specifikationen till inkomstdeklarationen. Det framgår dock om det finns inkomster av kapital vilket indikerar att det finns bankmedel, aktier eller fonder. Eventuella ränteutgifter kan indikera innehav av bostadsrätt. Fastighetsinnehav framgår om den sökande var ägare till fastigheten den 1 januari inkomståret. Specifikationen till inkomstdeklarationen ska uppvisas vid nybesök och därefter årligen. För att kontrollera om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank eller utdrag från värdepapperscentralen. För att kunna utreda eventuella tillgångar i utlandet kan kontakt tas med svenska ambassaden i respektive land för att inhämta uppgifter om möjligheter till kontroll av exempelvis fastighets- eller bostadsrättsinnehav. Det är den sökandes ansvar att styrka att de inte har tillgångar.

16.8 Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla inkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

16.8.1 Beräkning av tid för kvalificering för jobbstimulans

Jobbstimulansen gäller alla som har fått ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd minst sex månader i följd och som får arbete och arbetsinkomst eller ökar sin arbetsinkomst.

Jobbstimulansen gäller alltså även om den enskilde har haft vissa arbetsinkomster under sexmånadersperioden. Det finns inget krav på att den enskilde har fått försörjningsstödet från samma kommun under sexmånadersperioden.

När en enskild uppger arbetsinkomster behöver socialtjänsten kontrollera om den enskilde är berättigad till jobbstimulansen. Det innebär kontroll av om den enskilde fram till den tidpunkten har fått försörjningsstöd sex månader i följd av den egna kommunen och/eller i en tidigare kommun. Den enskilde ska samtycka till att kontroll görs i en annan kommun. Om den enskilde inte samtycker till kontrollen får nämnden besluta på de uppgifter som finns.

Under kvalificeringsperioden för jobbstimulans ska den enskilde ha fått försörjningsstöd under en sammanhängande tid om sex månader. Socialstyrelsens slutsats är att ett avslag för en månad avbryter kvalificeringsperioden och en ny kvalificeringsperiod på sex månader påbörjas.

16.8.2 Beräkning av tid med jobbstimulans

Jobbstimulansen i form av den särskilda beräkningsregeln gäller i 24 månader. Tiden ska vara sammanhängande. Även om den enskilde är självförsörjande under någon del av tvåårsperioden löper tiden för jobbstimulansen på under den påbörjade tvåårsperioden. Om den enskilde efter tvåårsperioden åter beviljas försörjningsstöd sex månader i följd gäller jobbstimulansen och den särskilda beräkningsregeln på nytt.

16.8.3 Beräkning av inkomster

Den särskilda beräkningsregeln innebär att 25 % av den enskildes nettoinkomst av arbete inte ska beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd, under perioden som omfattas av jobbstimulans. Det gäller både då den enskilde får arbete och om arbetsinkomsten ökar. Jobbstimulansen ska dras av innan normberäkning görs. Eftersom jobbstimulansen enbart är en beräkningsregel för inkomster saknar det betydelse vad den enskilde ansöker om. Det saknar även betydelse om den enskildes nettoinkomst, innan jobbstimulansen har dragits av, är högre än behovet av ekonomiskt bistånd vid ansökningstillfället.

Den särskilda beräkningsregeln gäller för inkomst av anställning. Regeln gäller inte för inkomster som träder i stället för eller grundas på inkomst av anställning, som till exempel aktivitetsstöd, aktivitetsersättning, sjukpenning, sjukersättning, föräldrapenning, pension eller livränta. Även inkomst av kapital eller näringslivsverksamhet eller skadestånd är undantagna. Den särskilda beräkningsregeln gäller inte heller barns och skolungdomars arbetsinkomster.

16.8.4 Beräkning om den enskilde sparar av inkomsterna

Jobbstimulansen innebär att det skapas ett utrymme för den enskilde att öka sin konsumtion eller att spara en del av sin inkomst. Om den enskilde väljer att spara inkomsten ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd under den tvåårsperiod som den särskilda beräkningsregeln gäller.

16.8.5 Beräkning när det finns mer än en vuxen i hushållet

Jobbstimulansen är personlig och gäller inte hushållet som helhet. Den särskilda beräkningsregeln gäller för den eller dem i hushållet som uppfyller kravet på att ha fått försörjningsstöd sex månader i följd.

16.8.6 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet

- Lön eller sjuklön från arbete
- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Extra försäkringsförmåner t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggs pension/övriga avtalspensioner)
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Vårdbidrag, skattepliktig del (de merkostnader som Försäkringskassan godkänt utifrån barnets handikapp ska dock anses som en godtagbar utgift vid normberäkningen)
- Skatteåterbäring
- Räntor och utdelningar
- Utryckningsbidrag (värnplikt, kriminalvård)
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Hyresdel från inneboende

- Etableringsersättning, etableringstillägg
- Kontoöverföringar och swish

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma.

Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten utom för belopp som gäller böter eller skadestånd. Om den enskilde riskerar att hamna i en nödsituation om skatteåterbäring som han eller hon inte haft tillgång till räknas som inkomst ska en nödprövning göras.

16.8.7 Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet

Särskild hänsyn ska tas till barnperspektivet. Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

16.8.8 Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet

- Handikappersättning
- Merkostnadsersättning vid vårdbidrag
- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som t.ex. ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan.
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, t.ex. från FVO eller kommunen

16.8.9 Överskjutande inkomst från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan inte krävas att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett norm-överskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras. Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna.

En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster tre månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar, swish-mottagningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur förvaltningen räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

16.8.10 Arbetsinkomst för skolungdomar

Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster av eget arbete ska enligt 4 kap 1a § SoL inte beaktas som inkomst till den del som understiger ett prisbasbelopp per kalenderår. Till skolungdomar räknas ungdomar under 21 år som studerar i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Skolungdomar får till dess de avslutat sina gymnasiestudier, dock längst t.o.m. det år de fyller 21 år, ha feriearbete på sommaren utan att lönen påverkar familjens rätt till försörjningsstöd. Inkomst från kvälls- och helgarbete under terminerna som är av ringa omfattning ska inte heller räknas som inkomst vid behovsprövning för familjen.

16.9 Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar kan framgå av inkomstdeklaration eller hemförsäkringsbrev.

16.9.1 Bil

Om bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sitt arbete eller om den behövs i arbetet kan bilinnehav godtas. En prövning ska alltid göras avseende bilens värde och om försäljning skulle leda till en betydande inkomst. I övrigt kan bilinnehav godtas högst 1 månad om en avyttring ger överskott.

Om innehav av bil godtagits ska bistånd till kostnader för bilen inte beviljas. Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftskostnaderna för bilen. Övriga utgifter kopplade till bilinnehav, ex skatt försäkring, reparationer godtas inte.

16.9.2 Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Om det finns särskilda skäl, fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc., kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

16.9.3 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

16.9.4 Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst 3 månader, och den sökande saknar egen bostad.

16.9.5 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

16.9.6 Barns inkomster och tillgångar

Om barn har inkomster i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital, som ränta och avkastning, ska de avräknas mot hela familjens försörjningsstödsbehov.

Barns tillgångar i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas.

Barn får ha sparkapital på upp till 15 % av basbeloppet. Syftet är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller lägerverksamhet.

16.10 Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet. Utgift för exempelvis underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas.

Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas bort från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

16.11 Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, t.ex. om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (FL 37 §).

Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”.

16.12 Hushållstyper

16.12.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

Mellan vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådadas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehovet. Det innebär t.ex. att om bara den ene har inkomst får han eller hon stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Om man räknar separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

16.12.2 Giftna makar ej sammanboende

Giftna makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

16.12.3 Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men ej lever under äktenskapsliknande förhållande ska norm för ensamstående + gemensamma hushållskostnader tillämpas. Normtypen är aktuell för t.ex. kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. Vid beräkning av kostnaden för gemensamma hushållskostnader är utgångspunkten antalet personer som bor i bostaden. Vid fastställande av hushållsstorlek ska samtliga hushållsmedlemmar inklusive underåriga barn medräknas.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till 6 månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär.

16.12.4 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

16.12.5 Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt Försäkringskassans regler. Den som har försörjningsstöd i avvaktan plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

16.12.6 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas lika mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgs-avgiften, medicinkostnaden etc.

16.13 Avslagsbeslut och överklagande

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen ska alltid vara skriftliga och motiverade och delges den sökande. Finns det barn i hushållet ska det i beslutet framgå vilka konsekvenser som har övervägts och på vilket sätt beslutet påverkar dem.

Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

16.13.1 Överklagan

Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. I normalfallet bör tiden inte överstiga en vecka. Om överklagan kommer in för sent ska den myndighet som fattat det överklagade beslutet avvisa överklagan. Däremot ska beslutsmyndigheten inte ta ställning till om ett beslut är överklagbart, om den enskilde har rätt att överklaga beslutet, eller ha synpunkter på skrivelsen, som att det exempelvis saknas underskrift, utan i dessa fall överlämna överklagan direkt till förvaltningsrätten.

Överklagade beslut och resultatet av vart och ett av dessa ska registreras i Verksamhetssystem.

16.14 Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skydds nätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken (SFB) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL. Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i socialtjänstlagen och endast mot förmån eller ersättning som den enskilde redan har eller som är beslutad.

16.14.1 Återsökning hos Försäkringskassan

Lagstöd finns i socialförsäkringsbalken (SFB, 107 kap. 5 §). Kommunen kan göra en framställan för att återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid Försäkringskassan prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde för motsvarande period som Försäkringskassans beslut om ersättning avser fått minst 1 000 kronor till sin och sin familjs försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen.

Om Försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till kan socialtjänsten kräva Försäkringskassan på skadestånd på motsvarande belopp.

Försäkringskassan kan själv ge förskott på sökt pension (SFB 112 kap. 2 §) om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas som förskott på sökt pension.

16.14.2 Formella krav vid återsökning

När det gäller bistånd som kan komma att återsökas hos Försäkringskassan enligt SFB 107 kap. 5 § vid utbetalning av retroaktiv periodisk ersättning finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Den enskilde ska vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos Försäkringskassan.

16.14.3 Handläggning av återsökning

Återsökning sker via framställan. När återsökning läggs upp görs en preliminär framställan till Försäkringskassan. När Försäkringskassan fattar beslut om förmånen ska kommunen på Försäkringskassans begäran göra en slutlig framställan om det totala beloppet överstiger 1000

kronor. En begäran om utbetalning per förmån och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras till Försäkringskassan.

Följande uppgifter ska framgå:

- Förnamn, efternamn och personnummer för den försäkrade.
- Uppgifter om förmån och period (avseendemånad).
- Totalt belopp av ekonomiskt bistånd som har betalats ut till hushållet för perioden/månaden.
- Det ska även framgå om ytterligare någon begäran om utbetalning, för hela eller delar av samma period, gällande annan förmån har sänts in.
- Uppgifter om nämnden (kontaktperson, tel., adress, pg/bg-nr).
- Nämndens (dvs. ansvarig tjänstemans) underskrift, datum och namnförtydligande.

16.14.4 Återkrav enligt SoL

Det finns två sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd.

1. Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka ett förskott på väntad förmån (9 kap. 2 § SoL)

2. Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Reglerna kring återkrav och handläggningen kring detta är omfattande och detaljerad och det är viktigt att handläggningsanvisningarna följs noggrant. Återkrav av ekonomiskt bistånd ska bara göras mot en sannolikt väntad inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkrävas. När det gäller förskott på förmån enligt 9 kap 2 § SoL finns det inte något krav på att rätten till förmånen eller ersättningen ska vara fastställd vid tidpunkten för utbetalningen av biståndet. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav får inte göras mot framtida försörjningsstöd.

När det gäller återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL (p 1. ovan) finns det två alternativ. Antingen beviljas bistånd enligt 4 kap.1 § SoL som förskott på väntad förmån, dvs. återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL eller så beviljas bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning dvs. återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL. Den senare varianten är endast tillämplig för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses

vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När bistånd prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap.1 § SoL.

Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen.

De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

16.15 Förskott på förmån - återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p.g.a. förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från Försäkringskassan som exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan t.ex. vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Bistånd av ”rent tillfällig natur”, t.ex. några dagars matpengar, ska inte återkrävas. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav enligt 1. och 2. gäller. Däremot finns inget krav att det ska gälla samma tidsperiod. Situationer som avses under punkten 3. är t.ex. liknande den under bankkonflikten 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

16.16 Handläggning - förskott på förmån eller ersättning

Skriftlig överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske. Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten. Observera också att det är två beslut som ska fattas, och detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket.
 - Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen.
 - Varje biståndsbeslut registreras i Verksamhetssystem.
 - Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den enskilde innan biståndet utbetalas.

16.17 Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL

SoL 4 kap. 2 § kan undantagsvis användas när kommunen ger ekonomiskt hjälp fast rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte föreligger. Bistånd enligt 4 kap. 2 § kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om den beviljats med sådant villkor.

Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap. 2 § andra stycket:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

16.18 Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning

Skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska ske.

Observera att det är två beslut som ska fattas:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för

återbetalningsplikten.

2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § andra stycket.

- Sökanden ska informeras om att besluten inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär.
- Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen.
- Varje biståndsbeslut registreras i Verksamhetssystem.
- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

16.19 Felaktig utbetalning - återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- Eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som förorsakat den felaktiga utbetalningen, men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag.

Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte skyldigheten att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter. Grunden för återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning. Nämnden eller nämndens sociala delegation fattar beslut om polisanmälan ska göras.

16.20 Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd

- Beslut om återkrav fattas efter genomförd återkravsutredning.
- Återkravet läggs upp och sökanden krävs på betalning.

16.20.1 Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan hos förvaltningsrätten måste väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt.

Innan talan väcks ska förvaltningen skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden. Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom 3 år från det biståndet utbetalades förbättras, kan återkravet efterges.

Observera att beslut om ersättningstalan enligt 9 kap. 1 § och 3 § måste fattas av nämnden eller nämndens sociala delegation. Ansökan ska göras vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Belopp
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande

Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhållanden när biståndet utbetalades och förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till förvaltningsrätten. Om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet ska det redovisas. Eventuell förvaltningsrättsdom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

16.21 Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom 3 år från det biståndet utbetalades tid kommer att kunna göra återbetalning, får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

16.22 Anmälan vid misstänkt bidragsbrott

Polisanmälan enligt 6 § bidragsbrottslagen ska ske när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Oavsett om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts eller ej ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. SoL.